

הסיכום והניתוח ממערכי השיעור לפרק שירת המאה ה-20

כתב וערך המורה: אלי פרהנ.

שיר לאוהבים הנבונים / נתן זך

שיר לאוהבים הנבונים,

אשר בתבונה יאהבו

ימיהם בנעימים יתקפו

גם ברכתם שאול ל'א יתקינו

נצח ל'א יפר, דו, יחד יתיו

בבית אחד.

שיר לאוהבים הנבונים

על משככם באין מלה.

ביד אחת את המנורה יכבו,

יחד יעצמו את עיניהם,

זה את זה יברכו,

ובעת האחד קורא –

את האור הקטן ידליק הוא.

את נשימת ילדיהם שומעים שזון

ורוח חצות.

שיר לאוהבים הנבונים

אשר בנו להם בית ואת דלתו נעלו.

הגיפו היטב את התריסים,

בחוזן קר ורוח ומצפים בחוזן למטר.

אורח ל'א יבוא בלילה אשר פנה וכי יבוא –

אל תפתחו את הדלת.

מאחר נרק ק'ר נושב בעולם.

וגם המשורר ממצוקה, ל'א משפע הוא שר.

השארו חבוקים.

בראשית השיר, בכותרתו של השיר יש מעין הקדשה. "השיר מוקדש לאוהבים הנבונים!" למרות שהמילה "מוקדש" אינה קיימת, הרי בניסוח הדברים זה משתמע. מכאן נבין את הגישה האירונית של הדובר בצרוף הלשוני שהוא עושה: "אוהבים נבונים", האהבה היא עניין לרגש, ואילו התבונה מתקשרת לשכל, לניתוח קר של המציאות, של מערכת יחסים בין בני-אדם אוהבים. איך ניתן לאהוב בתבונה? ומה עוד שהוא חוזר על הביטוי הזה בראשית כל בית. בהמשך כשנקרא את שאר הבתים ואת תוכנם, נבין את הסמליות ואת המוטיבים הקשורים לביטוי הזה.

בבירור הדובר מבקש להסב את תשומת ליבם של האוהבים ושל הקוראים לאהבה מסוג אחר. אהבה שכלתנית, מחושבת, חסרת התפעמות רגשית וספונטאניות מְרַגֶּשֶׁת המאיצות את פעימות הלב, תופעה המוכרת בדרך כלל בין האוהבים, כשהם עדיין צעירים ומלאי התרגשות והתרוממות-רוח מעצם ההכרה באהבתם.

בית א'

הפניה הראשונית היא לאוהבים שיאהבו בתבונה, התבונה של האהבה מופיעה בבית זה פעמיים. פעם ראשונה: "שיר לאוהבים הנבונים", כמוטו של כל השיר, כפי שצוין לעיל, בשורה החוזרת על עצמה בראשיתו של כל בית, ובפעם השנייה: "אֶשֶׁר בְּתִבְוֵנָה יֵאָהְבוּ", אם כן הפניה היא רק לאלו שבתבונה יאהבו. המילה אֶשֶׁר, היא הנותנת את המשמעות, שהפניה היא רק לאלו שבתבונה יאהבו. אלו שיאהבו עד זְקִנְתָם ושלעולם לא ייפרדו, גם ברדתם אֶלִי שאול, כלומר שאהבתם נודעת גם לאחר מותם. הם שהצליחו להישאר יחד עד מותם ולאחר מותם, יחד יחיו בבית אחד. האירוניה הדקה של הביטוי, "יחד יחיו בבית אחד" מסתתרת מאחורי הידיעה, כי אין בית, ואין זוג החיים יחד רבות בשנים, שאהבתם תהיה נצחית ומרגשת. זאת כבר אהבה שכלתנית, מלאת תבונה, טעונה ביקורת מעצם החיים המשותפים. הבית האחד הוא שמאחד אותם כ"זוג אוהבים" ולא פעימות הלב של אהבת נעורים. הם האוהבים הנבונים. החוט המקשר אותם הוא גשמי, מעשי. זהו קונקרטיזציה (מוחשיות) של החיים המשותפים, שבתחילה הם חיים מלאי רגש האהבה ובהמשך, אהבתם היא מלאת תבונה ושכלתניות, מעשיות, או במילים אחרות – מציאותית.

בית ב'

ההבנה שהפניה נעשית לאלה שאהבתם היא במסגרת התבונה והשכלתניות אנו מקבלים בבית ב'. כאן הדובר חודר אל קודש הקודשים של האהבה שבין איש לאשתו – חדר המיטות. בעולם הצעירים של זוגות נאהבים טריים, תיאור חדר המיטות שלהם ואת הנעשה שם, יכול להגיע לרמות פורנוגרפיות, אבל בשיר שלפנינו, יש אינטימיות, יש אווירה שקטה של חיים משותפים, אבל אין את הלהט והתאוה המינית הקיימים בחדר מיטות של זוג רגיל. הם נשכבים בלא אומר ודברים, אינם משוחחים, או אפילו רבים, ובוודאי שאינם משמיעים קולות אהבה ותאוה. התיאור הוא מזערי, קול ענות חלושה של חיי שיתוף: כל אחד מבני הזוג פועל בתבונה רבה לבל יפריע לבן/בת זוגו. הם אמנם יכבו את המנורה ביד אחת, יעצמו את עיניהם יחד, כי הרי הם זוג, אבל זוג נבון, הנוהגים בתבונה ובהתחשבות זה עם זה. התיאור הוא קר, מעשי, שכלתני. האווירה היא של חיי שיתוף הרמוני, אבל הלהט והתשוקה בין השניים נמוגה, או התקתה. עובדה היא שהם מברכים זה את זה, כאילו נפגשו באקראי, מברכים זה זה וממשיכים כל אחד לכיוון אחר, אבל תוך התחשבות ואהדה. האחד מדליק את האור הקטן של הלילה לבל יפריע לבן/בת זוגו. חיי השיתוף של זוג האוהבים הנבונים - ה"ביחד" שלהם מתבטא גם בגורמים החיצוניים, שחודרים לחדר, נשימת הילדים, צלצול השעון, קול רוח חצות. אם כך, המשורר יוצא באופן הדרגתי מחדר המיטות אל חלל הבית, ומשם החוצה, אל הסערה והרוח שבחוץ. הקשר שבין בני הזוג לעולם נבנה ע"י הגורמים החיצוניים ולא ע"י הרגש הפנימי.

בית ג'

יש כאן ביטוי אירוני חד. כאשר הדובר פונה אל האוהבים בלשון צווי (הגיפו; אל תפתחו; השארו חבוקים) כאילו הוא ידען המציע להם כיצד להתנהג. ההתייחסות היא לבית המשותף שלהם, שמתנתק מהעולם החיצוני ע"י נעילת הדלת. העולם בחוץ מאיים, מסוכן- יש בו גשם, קור ורוח, ולא כדאי לפתוח את הדלת אל העולם החיצוני. בנוסף, גם אם יישמע איזשהו צליל, זה לא יהיה צליל אנושי, ועל כן מוטב לא להתייחס אליו ולהעדיף את השקט והביטחון שהבית מעניק.

בסיום יש אופטימיות למרות הכול, כי הדובר מתנחם בעובדה שגם השגרה הבטוחה, ה- "ביחד" ההרמוני בתוך הבית עדיף מאשר ה- "לבד" בחוץ. לנימוק, הדובר מביא כדוגמא את שירתו הבאה ממצוקה ולא משפע, כלומר: הוא יוצר מתוך מצוקת ה"אין" ולא מרווחת ה"יש". בסיום נאמר: הישארו חבוקים" ביטוי זה מופיע בשורה בודדת בסוף השיר. זו פעם ראשונה בשיר המבטא ביטוי כלשהו של אהבה ואינטימיות בשיר. במילים אחרות, השיר מסתיים באיזושהי התפייסות עם שגרת הנישואין. כי מה שמנצח או מנצח את האהבה, היא התובנה שבחיי השיתוף ולא ההתרגשות וההתפעמות של רגש ספונטאני. זאת בת-חלוף ואינה יכולה להיות נצחית אלא אם היא תתובל במעט תבונה, במעשיות ובהבנה של החיים והמציאות.